

LLEI DE GARANTIA DELS
DRETS DE LES PERSONES
AMB DISCAPACITAT

Atès que el Consell General en la seva sessió del dia 17 d'octubre del 2002 ha aprovat la següent:

Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat

Exposició de motius

L'Estat andorrà ha establert en els darrers anys diverses disposicions a favor de les persones amb discapacitat. Tanmateix, la normativa actual, que és dispersa i procedeix de moments diferents, presenta un contingut confús i poc coherent.

Mentrestant, les Nacions Unides han dotat aquest àmbit d'un important cos de disposicions i de recomanacions als estats membres, a les quals s'ha d'ajustar Andorra. Cal fer referència, per la relació i importància que tenen per a l'àmbit de la discapacitat, a la Declaració universal dels drets humans (1948), la Convenció dels drets del nen (1989), la Declaració dels drets del retardat mental (1971) i la Declaració dels drets dels impedits (1975). Des d'un punt de vista tècnic, també s'ha de tenir en compte la Classificació internacional de disfuncions, discapacitats i handicaps, publicada per l'OMS l'any 1980, i per a la planificació d'actuacions són punts de referència obligats el Programa d'acció mundial per a les persones amb discapacitat i les Normes uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat, aprovats per l'Assemblea General de les Nacions Unides, per les Resolucions 37/52, del 3 de desembre de 1982, i 48/96, del 20 de desembre de 1993, respectivament.

La Constitució del Principat d'Andorra proclama un conjunt de drets i deures que afecten tots els ciutadans i, per tant, també els que tenen algun tipus de discapacitat. Actualment, aquests drets estan regulats per les disposicions sectorials corresponents, com el Reglament laboral, aprovat pel Consell General el 17 de juliol i el 22 de desembre de 1978, amb modificacions posteriors; la Llei general de sanitat, del 20 de març de 1989; la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993; la Llei d'accessibilitat, del 6 d'abril de 1995; la Llei reguladora de la formació professional mitjançant l'aprenentatge en l'empresa, de l'11 de juliol de 1996; el Pla nacional de serveis socials, del 25 de setembre de 1995; el Reglament general de la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS), i normes de desenvolupament; tanmateix, manca una actualització i un lligam que hi doni coherència i que faciliti a aquest col·lectiu l'exercici real d'aquests drets.

Tot això justifica l'establiment d'una llei marc de caràcter global que unifiqui els principis, la terminologia i els criteris d'actuació, estableixi les mesures generals necessàries per garantir els drets que corresponen a les persones amb discapacitat, i s'ajusti a les directrius i recomanacions de les Nacions Unides.

L'elaboració de la Llei ha estat presidida pel principi de plena participació, proclamat per l'esmentat programa de les Nacions Unides. Per això, el Govern va constituir, per acord del 22 de setembre de 1998, dos grups de treball, un d'institucional i un altre de tècnic, a través dels

quals s'ha canalitzat la participació i s'han consultat les persones afectades i llurs famílies, les entitats cíviques que treballen en aquest camp, els professionals i els tècnics, així com els ministeris implicats i la Caixa Andorrana de Seguretat Social. Així mateix, s'han tingut en compte les tendències de les polítiques socials europees i els models normatius que hi ha en matèria de discapacitat.

Tanmateix, no es tracta d'una llei especial per a aquest col·lectiu, que podria ser marginadora en si, sinó d'establir un conjunt de dispositius de garantia que actuïn en els diferents entorns que afecten la vida d'aquestes persones i les situï en igualtat de condicions per a l'exercici efectiu dels seus drets i deures.

És a dir, s'adopten mesures per eliminar qualsevol pràctica discriminatòria per raó de la discapacitat i s'estableixen mesures addicionals de garantia, que han de ser desplegades d'acord amb el principi de normalitat, des del Govern, pels diferents ministeris, des dels comuns i des d'altres entitats i organismes competents.

De conformitat amb el que estableix l'article 40 de la Constitució, els articles 19.4. a) i 22 de la Llei, relatius a les condicions d'accés a places de treball de les administracions públiques i a la capacitat civil d'obrar de les persones amb discapacitat, tenen rang de qualificats, mentre que la resta d'articles de la Llei no ostenten aquest caràcter ja que no es refereixen als drets fonamentals de la persona i les llibertats públiques i als drets polítics dels andorrans regulats als capítols III i IV del Títol II de la Constitució.

La Llei dedica el primer capítol als aspectes de caràcter general, que inclouen l'objecte, els principis, els subjectes i les definicions bàsiques que parteixen de la traducció al català dels conceptes de l'OMS esmentats. En el segon capítol es tracta de la prevenció de les disfuncions i de la detecció, el diagnòstic i l'atenció precoç. En els capítols següents s'enumeren els diferents drets i les mesures de protecció i garantia. Aquí cal destacar que per fer efectiva la protecció social d'aquest col·lectiu de ciutadans s'ha optat per fer-ho a través dels mecanismes de la seguretat social andorrana. El darrer capítol es refereix als aspectes organitzatius, on es fa referència a la creació d'una comissió nacional per valorar i orientar les persones amb discapacitat i s'estableix un consell de participació dels afectats.

S'afegeixen a la llei dues disposicions addicionals, que concreten l'abast del dret d'aliments i regulen l'accessibilitat de les persones amb discapacitat visual acompanyades de gossos pigall; després, una disposició transitòria reconeix els drets adquirits, especialment dels perceptors de les pensions per als adults minusvàlids físics i/o mentals; i en les disposicions finals es fixa el ritme d'implantació de la Llei i s'estableix que el Govern ha d'elaborar un projecte de llei que reguli amb caràcter general la incapacitat i el sistema tutelar.

Capítol I. Disposicions generals

Article 1

Objecte de la Llei

1. L'objecte d'aquesta llei és aconseguir que les persones amb discapacitat gaudeixin dels seus drets i les seves llibertats i puguin exercir els deures que els corresponen com a ciutadans i que exigeix la dignitat humana, i també evitar qualsevol tipus de discriminació per raó de la discapacitat.

2. Per aconseguir aquest objectiu, s'estableixen les mesures següents:

a) Es fixen els principis d'actuació en l'àmbit de la discapacitat i s'unifica la terminologia i el contingut dels conceptes bàsics.

b) S'estableixen programes preventius per evitar disfuncions, es concreten accions i programes per reduir les discapacitats, es constitueixen altres dispositius d'equiparació d'oportunitats i de lluita contra les exclusions socials per pal·liar els handicaps, i per a aquelles persones amb limitacions greus es preveuen serveis d'assistència de manteniment.

c) Es disposen mecanismes generals i específics adreçats a garantir l'efectivitat de l'accés als drets fins on sigui possible ateses les limitacions de la persona, així com de protecció i tutela quan la persona no pot regir els seus actes.

Article 2

Definicions

1. Les normes jurídiques i els documents tècnics oficials s'han d'atènyer a la Classificació internacional de disfuncions, discapacitats i handicaps, d'acord amb les definicions següents:

a) "Disfunció": és qualsevol pèrdua o anormalitat d'una estructura o funció psicològica, fisiològica o anatòmica.

b) "Discapacitat" és qualsevol restricció o manca d'una habilitat per dur a terme una activitat, de la manera i en l'àmbit considerat normal als éssers humans, com a conseqüència d'una disfunció.

c) "Handicap": és un desavantatge per a una persona determinada, que resulta d'una disfunció o d'una discapacitat, que limita o impedeix la realització d'un rol considerat normal per a aquesta persona en concret, en funció de factors relacionats amb l'edat, el sexe i els aspectes socials i culturals.

2. Com a terme genèric, que engloba els tres conceptes anteriors, s'empra "discapacitat" o "discapacitada" i "persona amb discapacitat" o "persona discapacitada".

3. Les actuacions públiques que es portin a terme en l'àmbit de la discapacitat han d'ajustar-se al tipus d'accions següents:

- a) "Prevenició": són aquelles mesures que tenen per objectiu prevenir l'aparició de disfuncions mentals, físiques i sensorials (prevenició primària) o evitar que la disfunció, un cop produïda, tingui unes conseqüències físiques, psicològiques i socials negatives.
- b) "Rehabilitació": és un procés limitat en el temps i orientat amb l'objectiu de facilitar que una persona discapacitada assoleixi un nivell òptim des del punt de vista funcional, mental, físic i/o social, oferint-li les eines per canviar la seva pròpia vida.
- c) "Igualtat d'oportunitats": és el procés a través del qual el sistema general de la societat, com ara l'entorn físic i cultural, l'habitatge i el transport, els serveis socials i sanitaris, les oportunitats laborals i educatives i la vida cultural i social, inclosos els esports i les instal·lacions recreatives, es fa accessible a tothom.
- d) "Assistència de manteniment": són mesures i ajudes personals, àdhuc tècniques, extraordinàries que necessiten les persones afectades de limitacions greus.

Article 3

Principis d'actuació

Els principis d'actuació són els següents:

1. Principis rectors:

- a) Igualtat de drets, deures i oportunitats, de manera que s'eviti qualsevol tipus de discriminació.
 - b) Integració plena en la societat i participació activa en la comunitat.
 - c) Normalitat en la vida de les persones amb discapacitat i en la utilització dels serveis i equipaments.
 - d) Autonomia de les persones amb discapacitat i atenció individualitzada, potenciant-ne totes les capacitats.
 - e) Participació individual i col·lectiva de les persones amb discapacitat, directament o, quan no sigui possible, mitjançant els seus representants legals en la presa de decisions que els afectin.
 - f) Corresponsabilitat de les persones amb discapacitat, les seves famílies, les entitats cívi-ques i els poders públics en la garantia dels drets i en la lluita contra qualsevol tipus de discriminació.
 - g) Subsidiarietat estatal, en relació a les famílies i les entitats cívi-ques i les organitzacions de protecció social que actuïn en l'àmbit de la discapacitat.
- L'Estat resta com a darrer garant dels drets quan les persones amb discapacitat, llurs famílies o les entitats cívi-ques o de protecció social no disposen de mitjans adequats per fer-los efectius.
- h) Empara i tutela pública, especialment en els casos de persones mancades de família o amb limitacions greus.

2. Principis operatius:

- a) Prioritat a les actuacions de caràcter preventiu, a l'atenció en la comunitat sobre l'internament i a la formació i la integració laboral sobre les ajudes econòmiques.
 - b) Adaptació de l'entorn, mitjançant la conscienciació cívica sobre les necessitats i potencialitats del col·lectiu i l'adopció de mesures d'adequació del medi a les necessitats de la persona discapacitada.
 - c) Qualitat de tots els serveis i equipaments de l'àmbit de la discapacitat, garantides pel Govern i els comuns, d'acord amb les competències respectives, mitjançant les preceptives autoritzacions i accions de control i de seguiment.
 - d) Integració de les persones amb discapacitat en institucions educatives, culturals, laborals i socials de caràcter general, excepte quan per les característiques de la disfunció, discapacitat o handicap requereixin una atenció en serveis i centres especials.
- L'aplicació de tots els principis enumerats en aquest article s'ha d'ajustar a les possibilitats reals de cada persona amb discapacitat.

Article 4

Àmbit d'aplicació

1. Aquesta Llei és aplicable als andorrans residents efectivament a Andorra i als estrangers amb residència legal que compleixin els requisits que estableix aquesta Llei.

2. Als efectes d'aquesta Llei es consideren persones amb discapacitat aquelles que per una disfunció, discapacitat i handicap tenen unes necessitats específiques que les fan creditors de mesures i accions per aconseguir la igualtat d'oportunitats. Amb caràcter general s'han de fixar reglamentàriament les característiques o els graus de menyscabament de les capacitats físiques, psíquiques o sensorials, així com els altres factors configuradors de l'handicap, de les persones a les quals és aplicable aquesta Llei.

3. En la determinació dels titulars dels drets dels estrangers s'ha de tenir en compte el que disposin els tractats i acords internacionals vigents, així com el principi de reciprocitat.

4. El andorrans residents a l'estranger tindran dret a percebre les prestacions econòmiques previstes en aquesta Llei, sempre que no disposin de mesures de protecció equiparables en el país de residència, en la forma i d'acord amb els requisits establerts per via reglamentària.

Capítol II. Actuacions preventives

Article 5

Pla nacional de prevenció

Per tal de disposar d'un instrument global de prevenció de disfuncions, correspon al Govern aprovar i actualitzar periòdicament un Pla nacional de prevenció, que ha d'incloure, almenys, els aspectes següents:

- a) Orientació i planificació familiar.
- b) Consell genètic.
- c) Atenció prenatal i perinatal: diagnòstic prenatal i detecció d'anomalies congènites.
- d) Assistència pediàtrica.
- e) Sistema de vacunacions.
- f) Accidents domèstics.
- g) Control higiènic i sanitari dels aliments.
- h) Higiene i seguretat laboral.
- i) Seguretat en el trànsit viari.
- j) Contaminació ambiental.
- k) Accions d'estil de vida actives i saludables per a la gent gran.
- l) Campanyes d'informació sobre els efectes derivats de l'abús de determinades substàncies tòxiques que generen dependència.
- m) Educació per a la salut, cívica i viària, i promoció d'hàbits saludables.

Article 6**Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions**

Es crea un Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions, presidit pel ministre competent en matèria de salut, responsable d'elaborar la proposta del Pla i de fer-ne el seguiment. Formen aquest Comitè representants del Govern, de les àrees de salut, educació, treball, serveis socials i medi ambient, de la Comissió Nacional de Valoració (en endavant, CONAVA), que es crea d'acord amb l'article 28 d'aquesta Llei, de l'organisme competent en matèria de seguretat social, dels comuns, dels col·lectius professionals i d'experts en les diferents matèries implicades, amb la composició i forma que s'estableixi reglamentàriament.

Article 7**Detecció i diagnòstic precoç**

Correspon al Govern aprovar, a proposta del Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions, protocols de detecció i diagnòstic que s'han d'aplicar en l'àmbit de la salut, dels serveis socials, laboral, de les guarderies i les escoles, així com d'aquells altres que es consideri adequat. El dret a les proves i els exàmens pertinents per al diagnòstic es garanteix dins el sistema de salut d'Andorra, fora de casos excepcionals, degudament autoritzats pel Govern d'acord amb els criteris establerts per via reglamentària.

Article 8**Atenció precoç**

L'atenció precoç és el conjunt d'actuacions que es duen a terme en els primers anys de vida dels nens afectats d'alguna disfunció o amb alt risc de patir-la, adreçades a potenciar al màxim les seves capacitats i prevenir complicacions.

Aquestes actuacions es realitzen en unitats d'atenció precoç, que disposen de professionals especialitzats i han de tenir la col·laboració dels pares, les guarderies i les escoles. Aquestes unitats han de ser acreditades pel Govern, d'acord amb els criteris que s'estableixin per via reglamentària.

Capítol III. Efectivitat dels drets**Article 9****Drets i llibertats constitucionals**

Els poders públics han d'emparar especialment les persones amb discapacitat física, psíquica o sensorial en la mesura que sigui necessari per garantir que la igualtat i la llibertat siguin reals i efectives i perquè puguin exercir, tant com sigui possible atesa la seva discapacitat, els drets i les llibertats, així com els deures, que atorga als ciutadans el Títol II de la Constitució.

Article 10**Accessibilitat**

Per fer efectiu el dret a l'accessibilitat a l'entorn i a la societat s'apliquen les mesures establertes a la normativa sobre la matèria, que té com a objectiu garantir una qualitat de vida a les persones amb mobilitat reduïda o altres discapacitats en condicions d'igualtat amb la resta de la població, mitjançant actuacions en l'entorn natural, urbà i edificat, així com en els mitjans de transports i els sistemes de comunicació.

Article 11**Informació**

1. Es garanteix el dret de les persones amb discapacitat i, si escau, dels seus pares o representants legals a accedir a una informació completa i comprensible sobre el seu diagnòstic i el procés previsible d'evolució de la discapacitat, així com sobre els seus drets, els serveis i els programes existents i els requisits d'accés i d'ús.
2. S'ha d'elaborar material bàsic d'informació i documentació accessible als diferents tipus de discapacitats.

Article 12**Participació**

1. Es reconeix i garanteix a les organitzacions de persones discapacitades i les formades pels seus pares o representants legals el dret de representació i el dret de participació en les qüestions que els afectin relacionades amb la discapacitat. A aquests efectes es crea, en compliment de l'article 30 d'aquesta Llei, el Consell Nacional de la Discapacitat (en endavant CONADIS) i en l'àmbit de la parròquia els comuns poden crear també òrgans de participació i consulta semblants.

2. Els centres i serveis de l'àmbit de la discapacitat han d'establir canals de participació dels usuaris i, si escau, dels pares o dels representants legals.

Article 13**Diagnòstic i orientació**

Les persones amb discapacitat o, si escau, els pares o representants legals, poden sol·licitar a la CONAVA, d'acord amb les normes de procediment i els requisits establerts reglamentàriament, l'elaboració d'un diagnòstic, d'una orientació i d'un programa de rehabilitació i d'inserció.

Article 14**Educació**

1. Es reconeix la igualtat d'oportunitats d'infants, joves i adults amb discapacitat en l'accés a l'educació en entorns integrats, en els termes establerts a les normes de desenvolupament del dret constitucional a l'educació, i en concret a:

a) L'escolarització obligatòria i gratuïta, que inclou els nivells de primera i segona ensenyança, dels 6 als 16 anys, si bé tenen dret a ser escolaritzats a partir dels 3 anys, si els pares o tutors ho demanen, i es pot allargar fins als 18 anys per cursar el nivell de segona ensenyança. El dret a la gratuïtat es garanteix a través dels centres públics.

b) L'educació bàsica d'adults, garantida a través del sistema de formació d'adults.

c) Una orientació escolar i professional.

2. Els alumnes amb discapacitat s'integren a l'escola ordinària, llevat dels casos en què ho faci impossible la gravetat de la discapacitat o una altra situació excepcional, en què s'ha de fer en la forma establerta en els apartats 4 i 5 d'aquest article. En l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials cal atènyer-se a les pautes següents:

a) L'educació especial s'entén com un suport educatiu en el marc de l'ensenyament ordinari, que està format pel conjunt de programes, serveis i, en general, les accions de suport indispensables per satisfer les necessitats educatives d'aquests alumnes.

b) Els objectius de l'educació d'aquests alumnes han de ser els mateixos que els de la resta de

l'alumnat, i l'ensenyament s'ha d'adaptar a les seves característiques. A aquest efecte tenen dret a disposar de programes educatius individualitzats elaborats pels ensenyants de l'educació ordinària amb la participació dels responsables de l'educació especial i dels pares o tutors.

c) Per tal d'afavorir al màxim possible la integració dels alumnes amb discapacitat, i en aplicació del principi d'ubicació menys restringida possible, s'han d'estructurar els diferents espais dels centres educatius i s'ha de revisar la situació de cada alumne.

d) Es garanteix la participació dels alumnes amb discapacitat en les diverses activitats educatives i didàctiques.

e) Amb la finalitat de dispensar una atenció educativa de qualitat als alumnes amb discapacitat, l'escola ordinària ha de disposar dels següents mitjans humans i materials: equips d'ensenyament especialitzat per assegurar el seguiment dels alumnes, assessorament pedagògic als mestres i professors, adaptació dels programes didàctics i instruments didàctics específics.

f) S'estableix una xarxa educativa única per a l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives especials, que s'organitza a l'entorn d'un servei que es farà càrrec de l'orientació educativa i de la intervenció psicopedagògica.

3. Aquests criteris generals són aplicables a tots els sistemes educatius presents a Andorra, d'acord amb els convenis establerts. Així mateix, amb les adaptacions i especificacions oportunes, s'apliquen a les guarderies infantils, l'educació bàsica d'adults i la formació professional i universitària.

4. Es garanteix als nens amb discapacitat, en la forma que s'estableixi reglamentàriament, l'escolarització hospitalària quan es trobin ingressats en establiments hospitalaris d'Andorra i l'escolarització domiciliària quan per qualsevol causa es trobin immobilitzats per un temps superior als tres mesos.

5. Quan la gravetat de la discapacitat impossibiliti l'accés al sistema educatiu, els nens amb discapacitat tenen dret a rebre una atenció assistencial de manteniment específica, que, sempre que hi hagi els centres i serveis adequats per atendre el tipus de discapacitat, es rep a Andorra. Excepcionalment, quan ho exigeixi l'especificitat de la discapacitat, es pot rebre a l'estranger, en centres acreditats prèviament, d'acord amb el procediment i els requisits establerts reglamentàriament. Per rebre aquest tipus d'atenció es requereix, un cop escoltat el parer dels pares o representants legals, un informe conjunt de l'òrgan responsable de l'orientació educativa i de la intervenció psicopedagògica i de la CONAVA.

6. Les despeses suplementàries que es puguin derivar de la discapacitat de cada persona seran acumulables amb les ajudes i les beques que estableix la legislació en matèria de beques i de crèdits d'estudis, d'acord amb els requisits i els criteris i barems tècnics establerts reglamentàriament.

Article 15**Formació professional**

1. El conjunt de la normativa reguladora de la formació professional i de l'aprenentatge a l'empresa és aplicable a les persones amb discapacitat, que poden signar el contracte directament o mitjançant els pares o tutors en els supòsits de minoria d'edat o d'incapacitació.
2. Als efectes de la igualtat d'oportunitats i en funció de les característiques i el grau de la discapacitat, excepcionalment es poden flexibilitzar i adaptar els diferents elements configuradors del contracte d'aprenentatge com l'edat de l'aprenent, la durada del contracte, l'horari de treball, els dies de descans i la retribució.
3. Per a l'aplicació de les mesures excepcionals establertes a l'apartat anterior cal un informe conjunt de la CONAVA i de l'òrgan responsable de l'orientació educativa i de la intervenció psicopedagògica, que, pel que fa a les competències dels òrgans esmentats, vincula al Servei d'Inspecció de Treball als efectes de l'autorització del contracte.

Article 16**Salut**

1. Es garanteix a totes les persones amb discapacitat l'accés als programes de salut, així com a les prestacions sanitàries, rehabilitadores i complementàries, en els termes i condicions establerts a la normativa vigent en matèria de sanitat, amb les especificacions que s'estableixen en el present article.
2. Als efectes d'aquesta Llei, es consideren prestacions bàsiques:
 - a) Programes preventius de salut: consell genètic, diagnòstic i atenció precoç, vacunacions i altres que s'estableixin reglamentàriament.
 - b) Assistència sanitària: primària, hospitalària, farmacèutica, aparells i ajudes tècniques.
 - c) Rehabilitació: funcional, psicològica i social.
 - d) Transport per assistència sanitària i rehabilitació.
 - e) Aquells altres que es puguin establir per llei o reglament.
3. Aquests drets es fan efectius mitjançant el sistema de salut, d'acord amb el procediment i requisits que s'estableixin reglamentàriament.

Article 17**Atenció social i sociosanitària**

1. Per tal d'optimitzar els recursos i oferir una assistència global i integrada, s'estableixen

programes i serveis sociosanitaris quan les persones discapacitades tenen problemes socials i de salut.

2. Es garanteixen les prestacions següents:

- a) Informació i orientació, des dels serveis d'atenció primària, a les persones afectades i les seves famílies.
- b) Serveis sociosanitaris de suport a l'autonomia, que poden ser:

Atenció domiciliària.

Atenció diürna per a les persones adultes amb discapacitats greus que els impedeixin l'accés al treball. Aquests serveis, de caràcter terapèutic, ofereixen atenció assistencial i activitats ocupacionals adreçades a potenciar al màxim les capacitats individuals i socials i, sempre que sigui possible, les habilitats laborals. També poden rebre aquests serveis temporalment les persones amb discapacitat que, tot i poder treballar, es trobin amb greus dificultats per trobar o mantenir un lloc de treball.

Residències per quan no és possible o convenient que la persona discapacitada s'estigui a casa. Poden ser de dos tipus: habitatges tutelats, per a les persones amb autonomia per a la vida diària, i centres residencials assistits, per a persones amb dependències greus, que no tinguin altres alternatives. Les dimensions, la ubicació i el funcionament d'aquests serveis han de ser normalitzats i adaptats al tipus de discapacitat.

3. Les prestacions enumerades en l'apartat precedent es garanteixen, sempre que sigui possible, mitjançant serveis prestats a Andorra. Excepcionalment, quan ho exigeixi l'especificitat de la discapacitat, es poden rebre a l'estranger, en centres acreditats prèviament, d'acord amb el procediment i els requisits que s'estableixin reglamentàriament.

Article 18**Seguretat social**

1. El règim andorrà de seguretat social ha d'establir mesures per fer efectiva la protecció social de les persones amb discapacitat, d'acord amb criteris d'equitat, d'igualtat i de solidaritat amb la resta d'assegurats socials.
2. Les persones amb discapacitat protegides per les disposicions de la present Llei accedeixen a la protecció sanitària i sociosanitària garantida per la seguretat social andorrana i a les prestacions que se'n deriven, a través de l'afiliació a l'organisme competent en matèria de seguretat social.
3. El pare, la mare o el tutor legal d'una persona amb discapacitat menor de 18 anys i que convisqui amb alguna de les persones esmentades, amb guardadors o bé que resideixi en un

centre de serveis socials o sociosanitaris, ha de figurar en alta a la seguretat social per tal de donar-li cobertura com a drethavent.

Quan els responsables esmentats no tinguin obligació d'estar afiliats per tal de donar cobertura a la persona amb discapacitat al seu càrrec ho faran voluntàriament o cotitzaran directament per ell a la seguretat social o han de disposar d'una cobertura, amb els mateixos paràmetres de protecció, amb una altra entitat pública o privada, sent responsables dels perjudicis que se'n derivin en cas de no fer-ho. Només quan ho sol·licitin les persones responsables i acreditin la impossibilitat efectiva de fer-ho o bé quan la persona amb discapacitat es trobi en situació d'abandonament, el Govern substituirà als responsables i abonarà les cotitzacions que disposi la normativa vigent. El Govern afilia a la seguretat social com a cotitzants socials directes les persones amb discapacitat majors de 18 anys i fins que compleixen els 65 anys en els termes i condicions que estableix la normativa de la seguretat social i les normes de desenvolupament d'aquesta Llei, sense que, en cap cas, la cotització pugui ser inferior a la cotització del salari mínim establert per la legislació laboral. Quan la persona amb discapacitat treballi únicament caldrà declarar i cotitzar a la seguretat social, si és el cas, per la part del salari que sobrepassi la cotització efectuada pel Govern, i en cap cas la cotització global podrà ésser per sota de la cotització del salari mínim.

4. Les persones amb discapacitat majors de 65 anys accedeixen a la pensió de vellesa en les mateixes condicions que la resta de cotitzants socials; i en el cas de ser titulars d'una pensió d'invalidesa per malaltia o accident de treball aquesta quedarà transformada automàticament en pensió de vellesa als 60 anys.

5. La protecció de la seguretat social comprèn les pensions i les prestacions establertes amb caràcter general, tant les derivades de l'assistència sanitària com les sociosanitàries de suport a l'autonomia.

6. Per a l'accés a les prestacions de suport a l'autonomia es requereix un període de carència de set anys.

Article 19 **Treball**

1. Es garanteix a les persones amb discapacitat la igualtat d'oportunitats en el món laboral.

2. Es considera nul i sense efecte qualsevol contracte, pacte o acord que contingui discriminacions en les condicions laborals per raó de la discapacitat.

3. La retribució percebuda per la persona discapacitada ha de ser adequada a la quantitat i qualitat del treball desenvolupat i al lloc de treball que ocupi, d'acord amb la mateixa evolució del mercat de treball del Principat d'Andorra.

4. Amb la finalitat d'assegurar una igualtat d'oportunitats efectiva, s'estableixen les mesures següents:

a) En els processos d'ocupació que convoquin les administracions públiques, els organismes autònoms i les entitats parapúbliques, els discapacitats poden accedir a les convocatòries de promoció interna com de nou ingrés ja sigui com a aspirants interns o bé com a externs als organismes anteriorment esmentats, havent de: primer, acreditar la seva discapacitat; segon, complir els requisits de l'edecte o concurs intern, i tercer, ser admesos amb prioritat als altres candidats si, després d'haver efectuat totes les proves del procés de selecció, obtenen la mateixa puntuació. Així mateix, l'organització del procés de selecció s'ha d'adaptar, ja sigui en temps, ja sigui en mitjans i recursos, a les seves necessitats, tenint en compte el tipus de discapacitat.

b) Les administracions públiques, els organismes autònoms i les entitats parapúbliques afavoriran l'ocupació mitjançant la contractació de determinats serveis o l'adquisició de productes a empreses d'inserció laboral de persones amb discapacitat, o bé contractant, mitjançant aquestes empreses, treballadors amb discapacitat per realitzar determinades funcions temporalment.

c) El servei administratiu encarregat de proposar i gestionar les polítiques d'ocupació i de la intermediació en el mercat del treball promourà i afavorirà la contractació de treballadors amb discapacitat per part de les empreses que cerquen mà d'obra, d'acord amb les normes i requisits establertes reglamentàriament.

d) Els llocs de treball ocupats per persones amb discapacitat a qualsevol empresa són anomenats "d'inserció". Aquestes empreses poden ser objecte d'ajuda pública, mitjançant col·laboracions econòmiques per adaptar les eines, l'accessibilitat, els llocs de treball d'inserció o per altres finalitats, segons el que s'estableixi reglamentàriament. També poden ser objecte de mesures de foment públic les iniciatives d'autoocupació.

e) Les entitats dedicades a la integració laboral de les persones amb discapacitat, degudament acreditades pel Govern, poden utilitzar com a fórmula d'inserció laboral l'enclavament, mitjançant el qual un treballador o un grup de treballadors amb discapacitat vinculats a l'esmentada entitat poden treballar en el marc de funcionament d'una empresa. Per utilitzar aquesta fórmula s'exigeix la conformitat de la inspecció de treball.

f) Es poden subscriure contractes de treball a baix rendiment o d'aprenentatge en condicions especials quan les capacitats residuals del treballador discapacitat no li permetin assolir el ple rendiment. Així mateix es poden establir contractes de treball a temps parcial o amb horaris flexibles per tal d'ajustar-los a les capacitats i necessitats de les persones amb discapacitat.

Per subscriure aquests contractes és preceptiu un informe favorable de la CONAVA, que, pel que fa a les competències de l'òrgan esmentat, vincula al Servei d'Inspecció de Treball als efectes de l'autorització del contracte.

Article 20

Pensió de solidaritat

1. Es crea la pensió de solidaritat a favor de les persones que per una discapacitat greu no puguin treballar o es trobin amb greus problemes per trobar o mantenir un lloc de treball com a conseqüència de la seva discapacitat i no disposin de recursos suficients per viure i reuneixin els requisits següents:

- a) Tenir una edat entre 18 anys i 64 anys, ambdós inclosos.
- b) Tenir la nacionalitat andorrana amb residència efectiva a Andorra, o ser estrangeres i acreditar un període mínim de residència legal a Andorra de set anys.
- c) Acreditar de forma fefaent que no es disposa de recursos suficients per viure.

El requisit de residència efectiva a Andorra no s'aplica a les persones discapacitades de nacionalitat andorrana residents a l'estranger, que acreditin, en la forma i amb els requisits establerts reglamentàriament, que no disposen ni poden disposar d'una prestació equivalent en el país on resideixen.

d) Justificar la impossibilitat d'haver efectuat, per causa no imputable al sol·licitant, la cotització a la seguretat social per tenir dret a la pensió d'invalidesa.

2. El Govern ha d'establir reglamentàriament els criteris i barems tècnics i les formes de justificació oportunes per acreditar que es compleixen les condicions esmentades a l'apartat primer.

3. La Llei de pressupostos fixa anualment l'import de la pensió de solidaritat a favor de les persones amb discapacitat, que ha de ser actualitzat periòdicament i que es pot graduar en funció de la gravetat i l'evolució de la discapacitat i la situació econòmica, en els termes que es determinin reglamentàriament.

L'import mínim d'aquesta pensió no pot ser inferior a la meitat del salari mínim i es pot incrementar gradualment d'acord amb els requisits, els criteris i els barems tècnics relatius a la gravetat, a l'evolució de la discapacitat i a la situació econòmica, en els termes que es determinin reglamentàriament.

4. La pensió de solidaritat es pot acumular amb altres d'assistencials del Govern, de la Caixa Andorrana de Seguretat Social i amb ingressos procedents d'ocupacions a temps parcial o a baix rendiment, sempre que els ingressos totals així percebuts no superin el salari mínim. En aquest cas, la pensió es redueix en conseqüència o queda en suspens mentre persisteix la

situació, i es recupera automàticament si no es manté la feina o disminueixen els ingressos per sota del salari mínim.

Article 21

Cultura, lleure i esport

1. Les persones amb discapacitat han de poder integrar-se i participar en condicions d'igualtat en les activitats culturals, de lleure i esportives.

2. Les administracions públiques han d'adoptar totes les mesures que calguin per promoure les federacions i les manifestacions esportives de les persones amb discapacitat i per garantir els seus drets com a participants o espectadors de qualsevol activitat de tipus cultural, esportiu o de lleure.

Capítol IV. Protecció i garantia dels drets

Article 22

Incapacitació i tutela

1. Mentre no es reguli amb caràcter general la incapacitació i la tutela, les persones que per una discapacitat permanent estiguin impedides per governar-se per elles mateixes poden ser declarades incapaces mitjançant sentència judicial, a petició del seu cònjuge o parents fins a segon grau per consanguinitat o guardadors de fet, o del Ministeri Fiscal si aquelles no ho fan o són absents. Aquesta sentència ha de determinar l'extensió, els límits i la durada de la incapacitació, així com el règim de tutela o guarda.

2. Poden ser tutors totes les persones físiques que es trobin en el ple exercici dels drets civils i no estiguin inhabilitades, així com les persones jurídiques sense finalitat de lucre entre les finalitats de les quals figuri la protecció de les persones incapacitades i estiguin acreditades pel Govern.

3. Els pares poden designar els tutors en testament o document públic notarial, així com establir òrgans de fiscalització de la tutela i establir altres mesures que creguin millors per als seus fills. Aquestes disposicions vinculen el batlle, excepte que justifiqui una altra decisió o mesura més beneficiosa per a la persona incapaç.

Article 23

Garantia dels drets

1. Els poders públics han de vetllar especialment perquè les persones amb discapacitat i els seus

pares o representants legals puguin utilitzar efectivament totes les mesures legals previstes.

2. Es garanteix el servei d'interpretació de llenguatge de signes per facilitar, quan sigui necessari, la comunicació de les persones sordes en els casos relacionats amb l'exercici dels seus drets fonamentals. Amb la mateixa finalitat s'han d'adoptar les mesures i ajudes adequades per als casos d'altres discapacitats.

3. El Ministeri Fiscal, d'acord amb la seva missió, ha de vetllar per salvaguardar els drets dels ciutadans amb alguna discapacitat.

Article 24

Condicions mínimes i qualitat dels serveis

1. Tots els centres i serveis de l'àmbit de la discapacitat necessiten l'autorització administrativa prèvia per poder obrir i l'acreditació per funcionar del Govern i, si escau, dels comuns.

2. Per poder ser autoritzats i acreditats han de reunir les condicions mínimes que s'estableixin per reglament. Aquestes condicions s'han de referir almenys als aspectes següents:

- a) Materials.
- b) Funcionals.
- c) Catàleg de serveis i nivells de qualitat.
- d) Concreció dels drets i deures dels usuaris.

3. En tots els serveis cal respectar, entre d'altres, els drets següents:

- a) A la igualtat de tracte i no discriminació.
- b) Al respecte a la personalitat, la dignitat humana i la intimitat.
- c) A rebre informació sobre el funcionament dels serveis i les normes internes.
- d) A la confidencialitat de totes les dades i tota la informació.
- e) A participar en les activitats i en les decisions que les afectin.
- f) A utilitzar les vies de reclamació i de proposta de suggeriments, i a la possibilitat de rebre resposta per escrit.
- g) A la continuïtat del servei mentre no variï substancialment la situació o es produeixi una altra causa que ho justifiqui.
- h) A abandonar el servei.

4. Amb caràcter general, els usuaris dels serveis estan sotmesos a les obligacions mínimes següents:

- a) A seguir el programa i les orientacions prescrites.

b) A usar-los, tenir-ne cura i gaudir-ne de manera responsable i conforme a les normes de les instal·lacions i serveis.

c) A facilitar la convivència, així com observar una conducta basada en el respecte mutu.

d) A mantenir el respecte a la dignitat del personal que presta els serveis i col·laborar-hi.

e) A abonar el preu que els pugui correspondre.

5. L'aplicació d'aquests drets i deures s'ha d'adequar a les capacitats dels usuaris i, quan escaigui, han de ser exercits pels seus pares o tutors.

Article 25

Sensibilització social

Els poders públics, en col·laboració amb les entitats cíviques, especialment les constituïdes per persones amb discapacitat o les seves famílies, han d'impulsar periòdicament accions i campanyes de sensibilització social sobre les necessitats, les possibilitats i els drets d'aquestes, per tal d'aconseguir un conjunt d'actituds i comportaments socials i personals positius vers l'equiparació d'oportunitats i la seva integració social. Aquestes accions poden ser generals, adreçades a tota la població, específiques per a determinats col·lectius o relatives a discapacitats concretes.

Article 26

Finançament

1. El finançament dels programes, els serveis i les prestacions es regeix pel principi de responsabilitat entre la persona afectada, els familiars obligats i els poders públics responsables de la protecció social, i també per la subsidiarietat estatal com a darrera garantia dels drets establerts.

2. Quan la persona discapacitada es trobi en situació d'abandonament o si els seus pares, tutors o altres persones obligades justifiquen la impossibilitat de fer front a les despeses derivades de la cotització a la seguretat social o de l'atenció en els serveis i programes esmentats, l'Estat s'ha de fer càrrec de garantir-ne els drets. En aquests casos, s'estableix el compromís que si la persona amb discapacitat o els familiars obligats arriben a millorar suficientment la situació econòmica retornaran al Govern les quantitats avançades.

3. L'Estat es fa càrrec dels serveis gratuïts següents, proveïts directament pel Govern o per entitats homologades i concertades:

- a) Informació i orientació facilitada des dels serveis socials.
- b) Programes preventius de disfuncions.
- c) Detecció i diagnòstic precoç de malalties i malformacions congènites.

- d) Educació obligatòria, en els termes establerts en la normativa vigent.
- e) Formació d'adults.
- f) Orientació professional.

4. L'Estat finança:

- a) La pensió de solidaritat a favor de les persones amb discapacitat.
- b) La cotització a la seguretat social prevista a l'apartat 3 de l'article 18.
- c) Les subvencions adreçades a fomentar la inserció sociolaboral que s'estableixin.
- d) Les despeses no estrictament sanitàries corresponents a les prestacions socials i sociosanitàries previstes a l'article 17.
- e) Una part de les despeses sanitàries, a càrrec de la seguretat social, derivades dels programes d'atenció social i sociosanitària. La Llei de pressupostos fixa anualment un percentatge per contribuir al finançament de les despeses estrictament sanitàries derivades de les prestacions socials i sociosanitàries de suport de l'autonomia, a càrrec de la seguretat social, establertes a l'article 17. Aquest percentatge en cap cas pot ser inferior al 50% de les despeses esmentades.
- f) Les altres despeses que li correspondria en aplicació de la present Llei i reglaments de desenvolupament.

5. La seguretat social pren a càrrec les despeses derivades de les prestacions sanitàries, rehabilitadores i complementàries establertes a l'article 16, i la part corresponent a les despeses estrictament sanitàries derivades de les prestacions socials i sociosanitàries previstes a l'article 17, de conformitat amb la legislació vigent en matèria de seguretat social.

6. Participació dels usuaris i familiars obligats:

- a) El pare, la mare o el tutor legal ha d'efectuar, en els termes establerts a l'article 18, el pagament de les cotitzacions a la seguretat social.
- b) Els usuaris dels serveis i, si escau, els familiars obligats han de participar en el seu finançament, mitjançant la contraprestació que s'estableixi. Amb caràcter general, han de col·laborar en el pagament de les despeses substitutòries de la llar que rebin, com la manutenció o la residència.
- c) Els beneficiaris de la pensió de solidaritat, d'una pensió d'invalidesa de la seguretat social o de qualsevol altra, han d'efectuar la contraprestació econòmica que els correspongui, si bé se'ls respectarà una reserva mínima equivalent al 25% de l'import de la pensió que rebin per a despeses personals.
- d) Els usuaris i les persones obligades han de contribuir, d'acord amb la normativa de la seguretat social, a completar la part del servei que no cobreixi la prestació sanitària o sociosanitària corresponent.

7. Els comuns han de col·laborar en el finançament dels programes culturals, de lleure i esportius, així com en els de millora de l'accessibilitat, sensibilització social i en tots aquells altres de la seva competència. A aquest efecte han de detallar en els pressupostos anuals crèdits específics per complir aquestes obligacions.

8. S'autoritza el Govern a constituir un fons de solidaritat a favor de les persones amb discapacitat, nodrit fonamentalment amb aportacions privades.

El CONADIS, en les condicions que es determinin reglamentàriament, s'encarrega de la gestió d'aquest fons, així com d'impulsar, en cas de necessitat, la creació d'entitats que gestionin els programes, serveis, prestacions i altres mesures previstes a la present Llei.

Capítol V. Aspectes organitzatius

Article 27

Distribució competencial

1. Les funcions públiques que estableix aquesta Llei es reparteixen d'acord amb la distribució competencial establerta a la Constitució, la Llei qualificada de delimitació de competències dels comuns, del 4 de novembre de 1993, el Reglament general de la CASS i les normes de desenvolupament o aquelles altres disposicions que sobre la matèria siguin vigents.

2. Els ministeris del Govern assumeixen les responsabilitats d'acord amb el repartiment de funcions vigent a cada moment.

3. Els comuns participen en la integració social dels ciutadans discapacitats, especialment en les activitats socials, culturals, de lleure i esportives.

4. Les Administracions Públiques han de promoure i impulsar la participació de les entitats cíviques en la realització d'activitats i la prestació de serveis.

Article 28

Comissió Nacional de Valoració

1. Es crea la Comissió Nacional de Valoració (CONAVA) com a òrgan nacional de caràcter tècnic i públic, que assumeix les competències referents a les funcions de diagnòstic i valoració de les disfuncions, discapacitats i handicaps als efectes d'orientar i determinar l'accés als programes, els serveis, les prestacions i altres actuacions per a persones amb discapacitat.

2. Per accedir als programes, els serveis i les prestacions que s'inclouen en aquesta Llei, la

CONAVA ha d'efectuar prèviament un diagnòstic de la situació i de les necessitats de la persona, una valoració de les conseqüències i un estudi de les capacitats residuals per tal de facilitar una orientació i, si cal, un programa d'intervenció. Cal fomentar i garantir en tot el procés la participació de la persona interessada i, si cal, dels pares o tutors.

3. Les funcions de la CONAVA es refereixen a les qüestions específiques de la discapacitat, relatives principalment al de l'educació, la salut, el treball, l'accessibilitat i els serveis socials. A aquest efecte emet els dictàmens tècnics que li corresponen d'acord amb aquesta i altres lleis pertinents i les normes de desplegament.

4. La CONAVA està composta per professionals de les àrees de la salut, l'educació, l'ocupació i el treball social, nomenats pel Govern, que també en designa el president.

5. La CONAVA pot funcionar en ple o en grups de treball específics i ha de vetllar especialment pel manteniment d'una visió integral de la persona i per un tractament global i coordinat dels casos. La composició, els criteris i els procediments d'actuació s'estableixen per reglament.

6. Els criteris i els barems tècnics objectius per valorar la discapacitat, així com els aspectes específics relacionats amb l'autonomia, la mobilitat, la formació o el treball, entre d'altres, també s'han d'establir per reglament.

Article 29

Prestació de serveis i execució de programes

1. La provisió dels serveis per a persones amb discapacitat es fa mitjançant entitats públiques, parapúbliques o privades, preferentment entitats cíviqes sense finalitat de lucre. En tots els casos han d'estar autoritzades i acreditades pel Govern, en els termes establerts a l'article 24 de la present Llei.

2. Per a la col·laboració i coordinació de la provisió de serveis i programes, els organismes públics i les entitats cíviqes poden subscriure convenis i concertar accions.

Article 30

Consell Nacional de la Discapacitat

1. Es crea el Consell Nacional de la Discapacitat (CONADIS), com a òrgan de participació, de consulta i d'assessorament, i també de seguiment, de coordinació i de col·laboració en la presa de decisions del Govern en l'àmbit de la discapacitat, en els termes que s'estableixin reglamentàriament.

2. Aquest òrgan, adscrit al cap de Govern, està compost per representants de les entitats de persones amb discapacitat, dels pares o representants legals i d'entitats cíviqes que actuen en aquest camp, així com del Govern, dels comuns i de l'organisme competent en matèria de seguretat social.

3. Les seves funcions són:

- a) Emetre l'opinió sobre qüestions que els consultin els poders públics.
- b) Fer el seguiment general de les actuacions previstes a la Llei i normes de desenvolupament. A aquest efecte s'ha d'elaborar una memòria anual.
- c) Expressar el parer sobre els plans o les normes relacionats amb la discapacitat amb caràcter previ a la presa de decisions, d'acord amb el que s'estableixi reglamentàriament.
- d) Presentar propostes de millora dels serveis i les prestacions i col·laborar en la coordinació de les actuacions de totes les àrees i dels sectors públic i privat.
- e) Totes les altres funcions que se li assignin reglamentàriament.

4. Aquest Consell pot actuar en ple, en comitè directiu o en grups de treball per àmbits d'actuació.

Capítol VI. Infraccions i sancions

Article 31

Règim aplicable

1. Qualsevol persona física o jurídica que participi en una pràctica o acte discriminatori o lesioni algun dels drets i les llibertats a què es refereix aquesta Llei incorre en les responsabilitats civils, penals o d'un altre tipus que corresponguin d'acord amb la normativa vigent.

2. El règim d'infraccions i sancions administratives que estableix aquest capítol és aplicable als centres i serveis, socials o sociosanitaris, que prestin els seus serveis, totalment o parcialment, en l'àmbit de la discapacitat.

Article 32

Infraccions

Constitueixen infraccions administratives en l'àmbit dels serveis que regula aquesta Llei les accions o les omissions de les entitats i serveis, públics o privats, tipificades en l'article següent, sense perjudici de les responsabilitats civils, penals o d'un altre tipus que hi puguin concórrer.

Article 33**Tipus d'infraccions**

1. Les infraccions es classifiquen en lleus, greus i molt greus.
2. Tenen el caràcter d'infraccions lleus:
 - a) Mantenir els locals, les instal·lacions, el mobiliari o l'utilitatge amb deficiències en l'estat, en el funcionament, en la neteja o higiene, sempre que això no causi un perjudici greu a l'usuari.
 - b) Prestar una assistència inadequada als usuaris dels serveis, sempre que no els causi perjudicis de caràcter greu.
 - c) Qualsevol altre incompliment de la normativa dels serveis que la present Llei no consideri greu o molt greu.
3. Tenen el caràcter d'infraccions greus:
 - a) Exercir les activitats del servei amb incompliment substancial de la normativa establerta.
 - b) Alterar de forma dolosa els aspectes substantius per a l'atorgament de l'autorització o acreditació dels serveis.
 - c) No conservar en bones condicions higièniques i d'habitabilitat els serveis, si se'n poden derivar riscos per a la integritat física o la salut dels usuaris.
 - d) No instal·lar ni mantenir en condicions d'ús adequades les mesures de seguretat, protecció contra incendis i evacuació.
 - e) Obstruir o negar-se a l'acció de la inspecció.
 - f) Incomplir les instruccions sobre les correccions necessàries dictades per la inspecció corresponent.
 - g) Prestar una assistència inadequada que causi perjudicis importants a l'usuari.
 - h) Aplicar subvencions o col·laboracions públiques a finalitats diferents d'aquelles per a les quals foren atorgades.
 - i) Falsejar documents i dades requerides per les administracions públiques.
 - j) Dificultar o impedir als usuaris dels serveis que puguin gaudir dels drets reconeguts a la present Llei i normes de desenvolupament.
 - k) En els serveis residencials, admetre persones amb trastorns mentals que els impedeixin decidir per elles mateixes sense l'autorització expressa del batlle o no haver-ho posat en coneixement immediat de l'autoritat esmentada en els casos d'ingressos urgents o d'incapacitat sobtevinguda d'algun resident.
 - l) Incomplir el deure de secret i confidència respecte a les dades personals, socials i sanitàries de l'usuari.
 - m) No salvaguardar el dret a la intimitat dels usuaris.
 - n) La manca de claredat i transparència en la custòdia i gestió dels fons i béns dels usuaris.

o) La reincidència en infraccions lleus.

4. Tenen el caràcter d'infraccions molt greus:

- a) Les infraccions tipificades en l'apartat anterior quan causin un perill molt greu de deteriorament social o originin als usuaris perjudicis també molt greus.
- b) La reincidència en infraccions greus.

Article 34**Responsables**

La responsabilitat administrativa per aquestes infraccions s'imputa a la persona física o jurídica que cometi la infracció i solidàriament a la persona física o jurídica titular del servei que en pugui resultar responsable per haver infringit el deure de vigilància.

Article 35**Sancions administratives**

1. Per les infraccions lleus es poden imposar les següents sancions:

- a) Advertència.
- b) Multa màxima fins a l'equivalent a l'import del salari mínim d'un mes.

2. Per les infraccions greus es poden imposar les següents sancions:

- a) Prohibició d'accés a finançament públic durant un període màxim d'un any.
- b) Multa màxima fins a l'equivalent a l'import del salari mínim de cinc mesos.

3. Per les infraccions molt greus es poden imposar les següents sancions:

- a) Supressió de les subvencions o revocació del conveni o concert.
- b) Prohibició d'accés a finançament públic durant un període màxim de tres anys.
- c) Tancament temporal o definitiu, total o parcial, del servei. Si és temporal no pot excedir de dotze mesos.
- d) Multa màxima fins a l'equivalent a l'import del salari mínim de deu mesos.

Article 36**Graduació de les sancions**

Per a la graduació de les sancions s'han de tenir en compte els criteris següents:

- a) Els perjudicis físics, morals i materials causats.
- b) La gravetat del risc per a les persones usuàries.
- c) El grau d'intencionalitat o negligència de l'acció.
- d) La reincidència de la persona infractora.

- e) L'incompliment d'advertències i requeriments previs.
- f) La rellevància o transcendència social dels fets.
- g) El nombre de persones usuàries afectades.
- h) El tipus de servei.

Article 37

Règim de prescripcions

1. Les infraccions administratives previstes en aquesta Llei prescriuen al cap d'un any si són lleus, al cap de tres anys si són greus i al cap de cinc si són molt greus, comptats des del moment en què s'hagin comès.

2. Les sancions imposades per infraccions lleus prescriuen al cap d'un any, les imposades per infraccions greus al cap de dos anys i les imposades per infraccions molt greus al cap de tres anys.

Article 38

Procediment sancionador

El procediment sancionador s'ha d'ajustar al que estableixen el Codi de l'Administració i el Reglament regulador del procediment sancionador vigents.

Disposicions addicionals

Primera

Als efectes d'aquesta Llei estan obligats a prestar aliments a la persona discapacitada que els necessita el seu cònjuge i els parents per consanguinitat fins a segon grau, segons l'ordre següent: a) cònjuge; b) descendents, segons l'ordre de proximitat en el grau; c) ascendents, segons l'ordre de proximitat en el grau; d) germans. Quan es doni una pluralitat de persones obligades cal atènyer-se a les seves possibilitats econòmiques; si resulten insuficients la dels primers obligats es recorre als obligats en segon lloc.

Els criteris econòmics de valoració que s'aplicaran a tots els membres de la unitat familiar obligats seran els següents:

- a) Nombre de membres de la unitat familiar i situació dels mateixos.
- b) Les rendes del treball.
- c) Les rendes per activitats econòmiques.
- d) Les rendes per activitats financeres i similars.
- e) Les rendes per assegurança de vida, invalidesa i/o similar. La pensió d'aliments, invalidesa, accident de treball, vellesa, viduïtat, orfenesa i altres tant nacionals com estrangeres.
- f) La propietat i les rendes de béns immobles.
- g) La tinença d'accions o participacions en societats mercantils.

h) La tinença de vehicles.

i) Qualsevol altre criteri socioeconòmic valorat pel Ministeri competent en matèria de Benestar. El dret a reclamar aliments correspon a la persona discapacitada necessitada i, si és el cas, al Ministeri Fiscal, als pares o representants legals de la persona discapacitada, o a l'entitat pública o privada que l'atengui.

El dret d'aliments és irrenunciable, intransmissible i inembargable i inclou tot allò que és necessari per a la subsistència, com ara menjar, habitatge, roba, assistència sanitària i formació.

Segona

Per tal de garantir l'accessibilitat a l'entorn de les persones amb una discapacitat visual, se les autoritza a accedir acompanyades de gossos pigall a tots els locals, establiments i altres espais d'ús públic, així com al transport públic o d'ús públic. En l'aplicació d'aquest precepte cal tenir en compte la normativa de tinença i la protecció d'animals.

Les persones que incompleixin aquest precepte incorren en una infracció administrativa que ha de ser sancionada d'acord amb el que estableix aquesta Llei, que es podrà qualificar de lleu, greu o molt greu segons la gravetat dels perjudicis que originin a la persona amb disminució, i per a la graduació de la sanció es tindran en compte els criteris establerts a l'article 36 de la present Llei.

Disposició transitòria

S'han de respectar els drets adquirits per les persones amb discapacitat en el moment de l'entrada en vigor de la present Llei. En concret, els beneficiaris de les pensions per als adults minusvàlids físics o mentals reconegudes poden seguir percebut-les mentre es continuïn complint els requisits que originaren la concessió. Als expedients que es trobin en tramitació s'hi ha d'aplicar la norma més beneficiosa per a la persona interessada.

Disposicions finals

Primera

El Govern ha de reglamentar aquesta Llei en un període màxim de dos anys, prioritzant les accions, un cop escoltat el parer del Consell Nacional de la Discapacitat

Segona

En el termini d'un any el Govern ha de sotmetre al Consell General un projecte de llei que reguli amb caràcter general la incapacitat i el sistema tutelar.

Tercera

Queden derogades totes les disposicions anteriors en allò que contradiguin aquesta Llei. La Llei de creació d'una pensió per als adults minusvàlids físics o mentals, del 14 d'octubre de

1983, queda derogada quan s'aprovi i entri en vigor el Reglament de la pensió de solidaritat a favor de persones amb discapacitat que es crea a l'article 20 d'aquesta Llei.

Quarta

Aquesta Llei entra en vigor l'endemà de ser publicada al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

Casa de la Vall, 17 d'octubre del 2002
Francesc Areny Casal
Síndic General

Nosaltres els coprínceps la sancionem i promulguem i n'ordenem la publicació en el Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

Jacques Chirac
President de la República Francesa
Copríncep d'Andorra

Joan Martí Alanís
Bisbe d'Urgell
Copríncep d'Andorra